

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2012-07-04
Stockholm

Mål nr
M 8344-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-09-23 i mål nr M 718-11, se bilaga

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet
2. Gotlands Ornitologiska Förening
3. Naturskyddsföreningen Gotlands län
Sproge Snoder 808
623 44 Klintehamn

KLAGANDE OCH MOTPART

Vattenfall Vindkraft Sverige AB
Box 1046
611 29 Nyköping

Ombud: AW

MOTPART

Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och Länsstyrelsens i Gotlands län beslut (dnr 551-4006-09) samt avslår ansökan om tillstånd.

Dok.Id 1018213

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska pröva den aktuella, planerade verksamhetens påverkan på naturmiljön i sin helhet genom en tillståndsprovning i enlighet med miljöbalkens krav.

Gotlands Ornitologiska Förening har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva det meddelade tillståndet. I andra hand har föreningen yrkat att inga verk tillåts inom tre kilometer från boplatser för kungsörn, havsörn och röd glada samt att tillståndet villkoras med att verken stängs av under för fågellivet särskilt känsliga perioder och att studier av fågellivet och fladdermusfaunan genomförs under minst tre år innan anläggningen uppförs och under minst lika lång period efter att anläggningen tagits i drift. I sista hand har föreningen yrkat att inga verk tillåts inom två kilometer från boplatser för kungsörn, havsörn och röd glada.

Naturskyddsföreningen Gotlands län har i första hand yrkat, som dess talan får uppfattas, att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva det meddelade tillståndet. Föreningen har i andra hand yrkat att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor om vindkraftverkens placering, skyddsavstånd till boplatser för örn, begränsning av driften, odlingen av marken kring vindkraftverken och kontrollprogram.

Vattenfall Vindkraft Sverige AB (Vattenfall) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra villkor 2 i tillståndet och ge det följande lydelse:

Högst 10 verk med maximal totalhöjd om 126,3 meter eller högst 8 verk med maximal totalhöjd om 130,5 meter (verk nr. 1-7 och 9) eller högst 6 verk med maximal totalhöjd om 136,3 meter (verk nr. 1, 2, 3, 5, 7 och 9) får uppföras (numrering av verken i enlighet med bilaga 1 till miljöprovningensdelegationens beslut). Verk med högre totalhöjd, dock ej över 150 meter, får uppföras om Försvarsmakten medger det.

Parterna har bestritt varandras ändringsyrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i huvudsak åberopat samma omständigheter som vid mark- och miljödomstolen, med följande tillägg och förtydliganden.

Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet

Vattenfall har inte utrett alternativa lokaliseringar tillräckligt. Mark- och miljödomstolen är medveten om denna brist i miljökonsekvensbeskrivningen men väljer att bortse från miljöbalkens krav på en fullständig redovisning. När det gäller Vattenfalls yrkande om ändring av villkor 2 kan det konstateras att utredningen i målet inte ger stöd för påståendet att det inom den närmaste tiden kommer att vara möjligt att bygga högre vindkraftverk än vad tillståndet medger.

Gotlands Ornitologiska Förening

Mark- och miljödomstolens dom skiljer sig från andra domar på området med hänsyn till att artskyddsförordningen inte tillämpats. Det har förelegat jävförhållanden vid miljöprövningsdelegationens prövning vilket inneburit att prövningen inte har varit självständig i förhållande till länsstyrelsen. Miljökonsekvensbeskrivningen är bristande, särskilt vad gäller fågelstudierna. Tillståndet saknar nödvändiga villkor för verksamheten bl.a. om avstängning av verk under delar av året, fungerande kompensationsåtgärder och skyddsavstånd på tre kilometer till boplats för örn. Det har vid tillståndsprövningen gjorts en felaktig bedömning av den negativa påverkan för fågelfaunan, särskilt beträffande rovfåglarna. Den gotländska kungsörnspopulationen är unik vilket motiverar hänsynstagande vid etablering av verksamhet som riskerar att påverka dess bevarandestatus i negativ riktning. Vidare är det antal vitkindade gäss som uppehåller sig på Mästermyr av internationell betydelse. Även andra arter förekommer i betydande och unikt antal på Mästermyr. Vid tillståndsprövningen har tillräcklig hänsyn inte tagits till andra mål och bestämmelser, som åtgärdsprogrammen för kungs- och havsörn. Tillämpliga EU-direktiv och internationella konventioner har inte beaktats. Möjligheten att minska markens attraktionskraft för fåglar genom att reglera markanvändningen får anses små. Dessutom skulle en sådan åtgärd innebära att en viktig rast- och födosökslokal reduceras. Örnars revir är inte cirkelrunda vilket

innebär att en optimal buffertzoon varierar mellan olika örnpar. En buffertzoon som anpassats till förhållandena på Mästermyr skulle innebära att en större del av vindkraftsområdet måste skyddas eftersom det fungerar som jaktområde för örnarna.

Naturskyddsföreningen Gotlands län

Skaderisken för örnar är olika på olika delar av Gotland. Det går att lokalisera vindkraft så att riskerna begränsas, men Mästermyr är ett olämpligt ställe med hänsyn till skaderisken bl.a. för rovfågeln. Ett antal örnar uppehåller sig året runt inom Mästermyrområdet. En samlad prövning måste göras av samtliga 40 planerade vindkraftsverk. Miljökonsekvensbeskrivningen är undermålig. Om tillstånd lämnas måste det kompletteras med ett flertal ytterligare villkor.

Vattenfall

Vattenfall har en kontinuerlig dialog med Försvarmakten om bland annat den aktuella vindkraftsparken och Vattenfall utreder även möjligheterna att lösa problemet med väderradarn specifikt för det nu aktuella området. Försvarmakten har meddelat att man inte motsätter sig en formulering av villkor 2 i enlighet med Vattenfalls yrkande. Den omständigheten att det finns en möjlighet att senare begära ändring av villkoret kan inte anses vara ett skäl för att meddela villkor som är strängare än vad som behövs för att förhindra olägenhet för omgivningen. En villkorsformulering i enlighet med vad som yrkas skulle göra det lättare för Försvarmakten att tillstyrka ansökningar om tillstånd till vindkraftverk när det finns en konflikt mellan vindkraftverk och Försvarets intressen men det samtidigt finns goda skäl att anta att det går att hitta en teknisk lösning på konflikten. Det finns skäl att medge det yrkade villkoret eftersom det är sannolikt att kompletterande tekniska åtgärder kan vidtas som möjliggör högre verk utan skada för Försvarmaktens intressen.

Vattenfall har kompletterat utredningen med ett yttrande från L N avseende fåglar och vindkraft vid Mästermyr på Gotland. Av yttrandet framgår att även om de vitkindade gässens nyttjandegrad av områden skulle minska, innebär den korta period som de utnyttjar Mästermyr och deras sätt att välja födosöksområden att vindkraftsparken inte skulle ha någon allvarlig effekt på gässen på populationsnivå. Kollisions-

riskerna för gässen bedöms vara liten och den ökade dödligheten som eventuellt kan orsakas av kollisioner med vindkraftverken bedöms sakna betydelse för det rastande beståndet av gäss. Den planerade utbyggnaden av vindkraft på Mästermyr innebär vidare att den buffertzonen på två till tre kilometer runt aktiva örnbö som rekommenderas i Vindvals rapport 2011 upprätthålls kring det örnbö som lokaliserats. Ansökan och tillståndet avser högst tio vindkraftverk på en avgränsad del av Mästermyr. Det finns sammantaget inte skäl att föreskriva de försiktighetsmått och kompensationsåtgärder som motparterna föreslår.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Gotlands län

Det som har anförts i överklagandena har behandlats i miljöprövningsdelegationens beslut och mark- och miljödomstolens dom. Det har inte framkommit någon ny kunskap som innebär att länsstyrelsen har anledning att ändra sin tidigare bedömning. Vad avser frågan om påverkan på rovfåglar anser länsstyrelsen att boplatser bör fredas från störningar och vindkraft. Ett lämpligt skyddsavstånd är två kilometer. Det är känt att rovfågel förekommer på Mästermyr. Det finns dock ingen information om att örnbö skulle finnas inom två kilometers avstånd från den planerade vindkraftsparken. Negativ påverkan på örnstammar och övrigt fågelliv bör minimieras, vilket är syftet med miljöprövningsdelegationens uppskjutna villkor.

Energimyndigheten

Tillståndet innebär en bra avvägning mellan de olika intressen som är avgörande inför en etablering av vindkraft på Mästermyr. Energimyndigheten utpekade 2008 området kring och vid Mästermyr som riksintresse för vindbruk. Utpekade riksintresseområden uppfyller kravet på god medelvind vilket är ett grundläggande krav vid lokalisering av vindkraftverk. Energimyndigheten är positiv till Vattenfalls yrkande på högre maximalhöjd för planerade verk. En sådan förändring innebär att vindenergiinnehållet ökar och ger underlag till högre produktion av förnybar energi.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar som gällt vindkraftetableringar konstaterat att vindkraft som en förnyelsebar energiform syftar mot miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § om hållbar utveckling. Sveriges riksdag har uppställt planeringsmål för vindkraft, men samtidigt måste de nya etableringarna uppfylla miljöbalkens krav som bl.a. omfattar hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken samt lokaliseringsbestämmelsen i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Den nu aktuella etableringen avser tio vindkraftverk lokaliserade till den västra delen av Mästermyr. Mästermyr är belägen på Gotland, en mil öster om Hemse. Det finns flera omständigheter som talar för den valda lokaliseringen. Energimyndigheten har bedömt att den nordvästra delen av Mästermyr är av riksintresse för vindbruk och Gotlands kommun har i ett tillägg till översiktsplanen utpekat Mästermyr som lämplig för vindkraftetablering. Även om det i närområdet finns riksintressen för naturvård samt naturreservat och Natura 2000-områden, omfattas platsen för den aktuella etableringen inte av något riksintresse för naturvård eller av något områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Det som talar emot en etablering av vindkraftverk på den aktuella platsen är främst Mästermyrs betydelse som fågellokal och de störningar på fågellivet som en etablering kan medföra.

Av Vattenfalls miljökonsekvensbeskrivning och den studie av fågellivet på Mästermyr som Vattenfall låtit utföra framgår att Mästermyr är en viktig fågellokal. Mästermyr ligger i ett fågelsträck över Gotland och utnyttjas som rastlokal av betydande mängder fåglar, sett till både arter och antal. Vitkindade gäss förekommer i stor omfattning och har vid ett enstaka tillfälle uppmätts till ett antal som överstiger 20 000 fåglar. På Mästermyr förekommer också rovfåglar, bl.a. kungsörn, havsörn, röd glada, ormråk, fjällvråk, duvhök, sparvhök, blå kärnhök och pilgrimsfalk. Av dessa arter är det framför allt kungs- och havsörn som är av intresse i målet.

När det gäller förekomsten av kungs- och havsörn på Mästermyr finns det olika uppgifter i målet om antalet örnböns och deras placering. Av den studie av fågelförekomst som Vattenfall låtit utföra framgår dock att det på och i anslutning till Mästermyr häckar både kungs- och havsörn samt att båda arterna har åkrarna på Mästermyr som jaktmark. Vid de fältobservationer som enligt studien genomfördes under oktober – december 2009 samt under vintern och våren 2010 iaktogs kungsörn vid nästan varje observationstillfälle och havsörn vid fler än hälften av tillfällena. Ofta iaktogs två eller fler örnar vid ett och samma observationstillfälle. Av studien framgår också att en bedömning av riskerna för örnarna vid en etablering av vindkraft på den aktuella platsen försvåras av att det saknas närmare kunskap om hur örnarna jagar efter gäss och i vilken utsträckning örnarna gör detta.

Kungs- och havsörn har av EU utpekats vara av gemenskapsintresse, de är upptagna på bilaga 1 till rådets direktiv (79/409/EEG) om bevarande av vilda fåglar. De tillhör också de fågelarter som enligt Naturvårdsverkets rapport 6467, Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss, riskerar att drabbas hårdast av kollisioner med vindkraftverk. Av Naturvårdsverkets rapport framgår att även om vindkraften inte utgör någon större fara för fåglar i stort kan den möjligen, beroende på hur stor dödligheten är, påverka vissa arter eller populationer negativt. Detta gäller i första hand större rovfåglar. Kungsörn nämns i rapporten som en potentiellt känslig art. I rapporten anges att det enklaste sättet att minimera risker för olyckor med rovfåglar är att undvika vindkraftverk nära boplatser eller på platser med regelbundna koncentrationer av rovfåglar. Vidare anges att det är tveksamt om det går att vidta åtgärder som minskar risken för fåglarna efter en vindkraftsetablering.

Med hänsyn till Mästermyrs påtagliga betydelse som fågellokal och de risker för kungs- och havsörn som en etablering medför, finner Mark- och miljööverdomstolen att Vattenfall inte har visat att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det inte heller möjligt att förena tillståndet med sådana villkor om försiktighetsåtgärder, t.ex. buffertzoner till boplatser, som innebär att lokaliseringen skulle kunna godtas. Det saknas därmed förutsättningar att meddela tillstånd till den sökta verksamheten. Mot den bakgrunden finns inte skäl att pröva Vattenfalls överklagande avseende villkor 2.

Mark- och miljödomstolens dom och länsstyrelsens beslut ska upphävas och Vattenfalls ansökan ska avslås.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Mikael Schultz och hovrättsråden Malin Wik, referent, och Åsa Marklund Andersson. Avgörandet är enhälligt.

Föredraganden har varit hovrättsfiskalen Michael Mackiewicz.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-09-23
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 718-11

KLAGANDE OCH MOTPART

1. Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet
2. Gotlands Ornitologiska Förening, 834001-4623
3. Naturskyddsföreningen Gotlands län, 834001-1579

KLAGANDE OCH MOTPART

Vattenfall Vindkraft Sverige AB, 556581-4273
Box 1046
611 29 Nyköping

Ombud: M-L O

MOTPART

Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Gotlands län beslut den 21 december 2010 i ärende nummer 551-4006-09, se domsbilaga 1

SAKEN

uppförande och drift av gruppstation för vindkraft

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga överklaganden och däri framställda yrkanden. De yrkanden som framställts om att verkställighetsförordnade inte ska meddelas föranleder ingen åtgärd från domstolens sida.

Dok.Id 232889

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

BAKGRUND

Sedan Vattenfall Vindkraft Sverige Aktiebolag (VVSAB) ansökt om tillstånd att uppföra och driva en gruppstation av vindkraftverk inom angivet projektområde på fastigheterna Sproge Mästermyr 1:6>1 m.fl. i Gotlands kommun beviljade Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Gotlands län den 21 december 2010 tillstånd till högst tio vindkraftverk och beslutade om vissa villkor för tillståndet.

Beslutet har nu överklagats av Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet, Naturskyddsföreningen Gotlands län (Naturskyddsföreningen), Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) och VVSAB.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet har yrkat att miljödomstolen ska undanröja miljöprövningsdelegationens beslut.

Naturskyddsföreningen Gotlands län har, som dess talan får förstås, yrkat att miljödomstolen i första hand ska upphäva miljöprövningsdelegationens beslut, och i andra hand att tillståndet ska förenas med ett flertal ytterligare villkor avseende placering, skyddsavstånd, begränsning av driften m.m. vars huvudsakliga syfte är att skydda områdets fågelfauna. Föreningen har även yrkat att verkställighet inte ska meddelas.

GOF har i första hand yrkat att miljöprövningsdelegationens beslut ska upphävas. I andra hand har föreningen yrkat att beslutet ska förenas med ett flertal ytterligare villkor avseende placering, skyddsavstånd, begränsning av driften m.m. vars huvudsakliga syfte är att skydda områdets fågelfauna. Föreningen har även yrkat att verkställighet inte ska meddelas.

VVSAB har yrkat att villkor 2 i beslutet ges följande lydelse:

”Vindkraftverkens totalhöjd ska understiga 150 m. Högst 10 verk med maximal totalhöjd om 126,3 meter eller högst 8 verk med maximal totalhöjd om 130,5 meter (verk nr 1-7 och 9) eller högst 6 verk med maximal totalhöjd om 136,3 meter (verk

nr. 1, 2, 3, 5, 7 och 9) får uppföras (numrering av verken i enlighet med bilaga 1) utan särskilt godkännande från tillsynsmyndigheten. Sådant godkännande får lämnas endast om Försvarsmakten tillstyrker det.”

UTVECKLING AV TALAN M.M.

Föreningen Värna det Gotländska Kulturlandskapet har anfört i huvudsak följande. Tillstånd bör sökas för hela Mästermyr och omfatta 40 verk.

Miljökonsekvensbeskrivningen som getts in av VVSAB bör underkännas eftersom den alternativa lokaliseringen av kraftverken i området Lojsta knappast kan anses vara ett seriöst alternativ. Alternativet Eriksmåla har visat sig vara lämpligt för vindkraftetablering, men det alternativet avvisades av VVSAB av inte närmare utredda skäl. Inverkan på landskapsbilden har inte utretts tillräckligt. Som mått anger VVSAB en avvikelse om 150 meter från angivna koordinater.

Miljödomstolen bör fastställa en mindre avvikelse i meter som kan tillåtas. Ett avstånd på 150 meter från allmän väg kommer att upplevas som obehagligt och utesluter inte risk för isnedfall. Mästermyrområdets storlek skulle tillåta ett säkerhetsavstånd till väg på 400 meter. Placeringen bör fixeras i tillståndsbeslutet. Föreningen kräver vidare att den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras genom immissionsmätningar vid bostäder.

Naturskyddsföreningen Gotlands län har åberopat i huvudsak följande omständigheter. Området är viktigt för många tiotusentals rastande och sträckande fåglar av olika arter. Länsstyrelsen har inte tagit hänsyn till skyddsintresset av de kungs- och havsörnar som uppehåller sig på Mästermyr och som häckar i närområdet. Skyddsbehovet är starkt och riskerna är störst i kustområden ca 10 km från kusten. Det finns goda möjligheter att begränsa vindkraftens skador på örnar genom att inte placera kraftverken i kustzonen. Fler alternativa lokaliseringar, även på Gotland, borde ha angetts av sökanden i miljökonsekvensbeskrivningen. Nu aktuellt etapp 1-område är speciellt känsligt för vindkraftetablering eftersom det ligger i flygstråket. När fåglarna lyfter från de planerade etapp 2-3-områdena och flyger mot havet passerar de på låg höjd i etapp 1-området. Riskerna för kollision

med rotorbladen är påtagliga. Verkens placering är olämplig med hänsyn till eventuella planer att återställa delar av området till våtmark.

GOF har åberopat huvudsakligen följande omständigheter.

Miljöprövningsdelegationens beslut innebär att miljöbalkens hänsynsregler åsidosätts. Riskerna och hoten mot faunan, särskilt kollisionsriskerna för fåglar och fladdermöss, har inte beaktats. Åtminstone borde ordentliga utredningar utkrävas innan eventuell fortsatt planering görs inför beslut om utbyggnad. VVSAB har inte presenterat några egentliga lokaliseringalternativ. Lokaliseringsprincipen har inte heller beaktats när beslut har fattats om de enskilda vindkraftverkens placering inom området. Miljöprövningsdelegationen har inte tagit hänsyn till huruvida kraftverken hamnar för nära boplatser för örnar och andra fåglar, eller till alternativa lokaliseringar varken på Gotland eller utanför länet. Vidare har miljöprövningsdelegationen underlåtit att göra en rimlighetsbedömning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Kollisionsriskerna för fladdermöss på hela Gotland kan innebära att åtminstone två ekologiskt viktiga arters bestånd kraftigt reduceras eller slås ut på ön. Beslutet saknar därför den helhetssyn som borde finnas, där denna exploatering sätts i ett större sammanhang. Miljöprövningsdelegationen beskriver inte fågelsituationen korrekt. Miljöprövningsdelegationen har inte tillämpat EU:s fågelskyddsdirektiv eller andra regler som syftar till att skydda och bevara hotade arter och viktiga fågelområden.

VVSAB har åberopat följande omständigheter. Produktionen av förnybar energi från vindkraftparken och den ekonomiska lönsamheten i projektet ökar drastiskt om högre verk kan uppföras. I samband med upphandling av vindkraftverken visar det sig mycket ofta att de modeller som leverantörerna erbjuder inte helt överensstämmer med mått som förutsatts tidigare under projektutvecklingen. Initialt motsatte sig Försvarmakten samtliga vindkraftverk med anledning av risk för störningar på en närliggande väderradaranläggning. Vid kontakter med Försvarmakten under december 2010 har det framkommit att ett nytt förfinat analysverktyg förväntas under 2011 och att det är möjligt att högre verk då kan tillåtas efter en förnyad analys. Enligt vad VVSAB erfar pågår också utredningar av

möjligheten att underlätta för vindkraft på Gotland genom att uppföra kompletterande radaranläggningar någon annanstans på ön. Utredningar visar även att det sannolikt är möjligt att uppföra högre verk om vissa kompletterande tekniska åtgärder vidtas lokalt. Det finns anledning att hoppas att det inom de närmaste åren kommer att visa sig vara möjligt att bygga högre vindkraftverk utan att väderradaranläggningen eller någon annan försvarsanläggning störs.

Parterna har bemött varandras talan och har, utöver vad som framgår av överklagandena, anfört sammanfattningsvis följande.

VVSAB har förklarat följande i fråga om ansökans omfattning. Skälen för att tillstånd har sökts endast för tio kraftverk är bl. a. att ett ianspråktagande av hela området kräver en utvärdering av vilken påverkan de tio första verken har på fågellivet i det större området, att Försvarsmakten för närvarande motsätter sig utbyggnad på delar av det större området, att överföringskapaciteten i den befintliga kraftöverföringskabeln till fastlandet är begränsad och att vindförhållandena i det större området i dagsläget inte är tillräckligt utredda.

Angående redovisning av alternativa lokaliseringar har **VVSAB** förklarat att de två alternativa lokaliseringar som har redovisats liksom urvalsprocessen och konsekvenserna av en eventuell ytterligare utbyggnad av Mästermyr i två steg måste anses uppfylla de krav som ställs i miljöbalken.

Länsstyrelsen har anfört huvudsakligen följande. Studier av vindkraftverks påverkan på fågellivet visar att vindkraftverk inte anses kunna påverka populationsnivån hos mer än ett fåtal fågelarter. Störst risk utgör de verk som uppförs vid kusten eller ställs på höjder. Storskaliga jordbrukslandskap, såsom Mästermyr, har ansetts vara lågriskmiljöer när det gäller vindkraftverks påverkan på fågellivet. Eftersom Gotland förmodligen har Sveriges tätaste bestånd av kungsörn – ca 50 revirhållande par – är risken stor att en planerad vindkraftpark hamnar inom eller i närheten av ett kungsörnsrevir oavsett var på Gotland en sådan uppförs. Det är viktigt att kompensande åtgärder vidtas så att kungsörnspopulationen inte

påverkas negativt på sikt. En dödsorsak är att kungsörnar kommer i kontakt med strömförande elledningar. En lämplig åtgärd för att reducera denna dödsorsak är att isolera ledningar, speciellt i direkt anslutning till stolparna. Även när det gäller fladdermöss tycks ett öppet odlingslandskap utan närhet till kust eller sjöar utgöra den minst riskabla miljön.

Vad gäller verkens antal, placering och höjd finns det i nuläget inte någon annan möjlig kombination än den som framgår av villkor 2 i det överklagade beslutet. Villkoret kan i framtiden omprövas med hänvisning till ändrade förhållanden – en sådan process behöver inte vara omständlig. Frågan om antalet verk, placering och höjd är en tillåtlighetsfråga som inte bör delegeras till tillsynsmyndigheten och kan enligt länsstyrelsen inte delegeras till andra myndigheter.

Naturskyddsföreningen har anfört huvudsakligen följande. Rollfördelningen mellan miljöprövningsdelegationen och länsstyrelsen bör utredas. Vad länsstyrelsen har anfört angående anläggningens påverkan på fågelfaunan stämmer inte överens med de studier som gjorts.

GOF har till bemötande av länsstyrelsens yttrande anfört huvudsakligen följande. Rollfördelningen mellan miljöprövningsdelegationen och länsstyrelsen bör utredas. Det har inte har utretts eller redogjorts för om verksamheten behöver dispens enligt 4 § artskyddsförordningen (2007: 845). Det finns i princip inga exempel på kompensationsåtgärder för vindkraftsutbyggnad som har gett goda resultat. Länsstyrelsens förslag till kompensationsåtgärder är en åtgärd som ändå vidtas vid nyutbyggnad och vid olycksdrabbade sträckor varför den inte kan räknas som en kompensation. Trots att länsstyrelsen beskriver att risken för kollisioner kan minskas om vindkraftverken stängs av under vissa tider på året, föreslås inte detta som villkor.

GOF har vidare, till bemötande av VVSAB:s yttrande, anfört huvudsakligen följande. VVSAB har inte beskrivit hur de ska utvärdera effekterna på fågellivet av de tio kraftverk som omfattas av ansökan inför den planerade framtida utbyggnaden

i områden. De data som redovisas i fågelrapporten är bristfälliga och avviker i många fall markant från andra källor.

GOF har gett in ett omfattande material som utvisar resultatet av studier av fågelförekomsten i Mästermyr och anført att GOF:s inventering har varit mer omfattande än VVSAB:s.

GOF har vidare gett in ett yttrande av professor emeritus Ingemar Ahlén, daterat den 28 april 2011, av vilket i huvudsak följande framkommer. Mästermyr är inte ett sådant område där olycksfrekvensen är låg som länsstyrelsen anför i sitt yttrande. Ingemar Ahlén motsätter sig uppförandet av en vindkraftspark på Mästermyr.

Länsstyrelsen har i yttrande tillbakavisat att handläggningen av ärendet skulle innebära jäv eller strida mot lag och har förklarat att det överklagade beslutet har fattats självständigt av miljöprövningsdelegationen.

Försvarsmakten har beretts tillfälle att yttra sig över VVSAB:s överklagande, men har inte hörts av.

DOMSKÄL

Upplysningsvis kan anföras att miljödomstolen sedan den 2 maj 2011 benämns mark- och miljödomstolen.

Tillåtlighet

Gotlands kommun har tillstyrkt tillstånd för vindkraftverken. Hinder mot verksamheten enligt de krav på kommuns tillstyrkan som ställs upp i 16 kap. 4 § miljöbalken föreligger således inte.

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken gäller att miljöfarliga verksamheter, såsom vindkraft, ska lokaliseras till sådan plats att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska vidare enligt 2 kap. 3 § miljöbalken utföra

de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

I 3 kap. miljöbalken finns de grundläggande hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenanvändning i landet. Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska markområden som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- och kulturmiljön och områden som är av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård eller friluftslivet ska skyddas mot sådana åtgärder. I 4 kap. miljöbalken ges särskilda hushållningsbestämmelser för vissa områden i landet.

I målet har flera klagande riktat kritik mot ansökans och den ingivna miljökonsekvensbeskrivningens omfattning. Kritiken innebär i korthet att ansökan borde ha omfattat fyrtio verk i stället för tio, eftersom sökanden avser att senare bygga ut verksamheten i den omfattningen, samt att miljökonsekvensbeskrivningen inte i tillräcklig utsträckning redogör för alternativa lokaliseringar och utformningar eller den påverkan som verksamheten kan antas få på landskapet och fågellivet på platsen. Ansökans avgränsning innebär enligt mark- och miljödomstolen inte något hinder för en bedömning av all den miljöpåverkan som nu aktuell verksamhet ger upphov till. Domstolen konstaterar därvid att det inte finns något sådant samband mellan nu aktuell anläggning och en eventuell framtida anläggning som medför att gemensam prövning nu kan krävas. Om en ansökan om att uppföra ytterligare vindkraftverk senare ges in får denna prövas utifrån de förutsättningar som då föreligger. Alternativredovisningen och de i miljökonsekvensbeskrivningen ingående fågelstudierna avviker inte från vad som är brukligt vid vindkraftsetableringar. När det gäller alternativredovisningen kan särskilt pekas på att både kommunalt och nationellt planeringsunderlag pekar ut platsen som lämplig för vindkraft. Detta har betydelse vid bedömningen och mildrar enligt domstolens mening kraven på alternativredovisningens omfattning. Det finns inte heller i övrigt så väsentliga brister i miljökonsekvensbeskrivningen att den inte kan utgöra grund

för ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Domstolen finner således att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas.

I fråga om den ansökta lokaliseringens lämplighet konstaterar mark- och miljödomstolen inledningsvis avseende vindenergin att årsmedelvindhastigheten på aktuell plats uppskattas enligt sökandena till ca 7 m/s på nivån 72 m över nollplanet. Vindenergin på aktuell plats får därmed anses som god.

Domstolen konstaterar vidare avseende lokaliseringen att området är utpekats som riksintresse för vindbruk. Vidare förklaras i gällande översiktsplan för Gotlands kommun att de områden som har utpekats som riksintresseområden för vindbruk också av kommunen anses vara lämpliga för vindkraftsetablering. Dessutom saknas närboende som kan störas av vindkraftverken. Sökt lokalisering är således godtagbar utifrån dessa aspekter.

Platsen för den tänkta etableringen utgör emellertid – liksom hela Gotland – riksintresse med hänsyn till natur- och kulturvärden enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Mästermyrkanalen, belägen i etableringsområdets västra del, är av riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Vidare finns fyra riksintressen för kulturmiljövård i närområdet. Nordväst om etableringsområdet finns naturreservatet Bosarve naturskog, inrättat främst för att bevara ett bestånd av gammal tallskog. Det finns ett antal fornlämningar i närområdet och en fornlämning inom det område som omfattas av ansökan. Försvarsmakten har intressen i området. Av utredningen i målet framgår vidare att fladdermöss vistas i området för den planerade vindkraftsparken. Därtill kommer att stort antal fågelarter – däribland en rad som utpekats som särskilt skyddsvärda i såväl direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar som artskyddsförordningen (2007:845) – utnyttjar området och närområdet för vila, födosök och häckning. Bland de särskilt skyddsvärda fåglar som uppehåller sig på och utnyttjar området som boplats finns kungs- och havsörn.

I fråga om de nämnda skyddsvärda intressen som kan påverkas av etableringen gör domstolen följande bedömning. Domstolen delar miljöprövningens bedömning att

en eventuell påverkan som vindkraftetableringen kan antas få på andra riksintressen i området är sådan att den kan godtas. Det är enligt domstolens bedömning i första hand den negativa påverkan en vindkraftetablering på Mästermyr kan antas få på fågelfaunan som står i konflikt med intresset för vindbruk på platsen. Vid bedömningen av platsens lämplighet noterar emellertid domstolen att stora delar av Gotland är viktigt i nämnda avseende – bl.a. finns kungs- och havsörn över hela ön. Mästermyr utmärker sig enligt domstolens bedömning inte som en unik plats för dessa eller andra arter att uppehålla sig på. Även om platsen för den sökta etableringen utgör en viktig livsmiljö för fåglar är intresset därför inte av sådan tyngd att etableringen av högst tio verk inte kan tillåtas. Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att sökanden har visat att den valda platsen är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön, varför vindkraftetableringen ska tillåtas.

Förslag på villkor innebärande att vindkraftverk ska vara avstängda delar av året har framförts av GOF och Naturskyddsföreningen. Sådana villkor skulle enligt domstolens mening kraftigt inskränka det ekonomiska utbytet av verksamheten och verksamheten skulle eventuellt inte ens kunna komma till utförande om ett sådant villkor meddelades. Med hänsyn till domstolens inställning i fråga om tillåtligheten saknas det därför skäl att förordna om sådan driftinskränkning.

Villkor 2 – vindkraftverkens höjd

VVSAB har i denna del yrkat att högre vindkraftverk under vissa förutsättningar ska få uppföras. Forsvarsmakten har vid länsstyrelsens prövning motsatt sig att verken tillåts bli så höga som VVSAB yrkat. Vidare har någon tillstyrkan till villkorsändringen inte varit för handen hos mark- och miljödomstolen. Med hänsyn till detta ska VVSAB:s yrkande avslås. Det kan dessutom anmärkas att det torde finnas möjlighet att i ett senare skede begära omprövning av villkoren för tillståndet enligt 24 kap. 8 § miljöbalken,

Villkor 11 – kontrollprogram

Mot bakgrund av områdets värde för fågellivet finns anledning att i kontrollprogrammet särskilt uppmärksamma rovfågelförekomsten där. Det är därför motiverat att såsom länsstyrelsen har gjort särskilt ange att denna aspekt ska behandlas i kontrollprogrammet. Med hänsyn till främst verkens antal saknas det däremot anledning att utvidga programmet med ytterligare och förlängda studier såsom Naturskyddsföreningen och GOF yrkat.

Övriga yrkanden om skyddsavstånd, placering m.m.

Domstolen konstaterar avseende de övriga yrkanden om skyddsavstånd, placering m.m. som framförts av Naturskyddsföreningen och GOF i princip skulle omöjliggöra en etablering. Naturskyddsföreningens yrkande om en reglering av vilka grödor som får odlas i närheten ligger vidare utom VVSAB:s kontroll. Yrkandena ska således på ovan anförda skäl avslås.

Länsstyrelsen har inte beslutat om verkställighetsförordnande och beslutet i denna del har inte överklagats. De yrkanden om att verkställighetsförordnade inte ska meddelas föranleder således ingen åtgärd från domstolens sida.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (DV 427)

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, ska ges in Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, senast den 14 oktober 2011. Prövningstillstånd krävs.

Johan Svensson

Staffan Ljung

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Johan Svensson, ordförande, tekniska rådet Staffan Ljung samt de särskilda ledamöterna Åsa Ahlgren och Lars D Jansson. Föredragande har varit tingsnotarien Agnes Eklund.